

כאשר האש אינה אלא עשן...

פעם באו אל הרב מטשיבין כמה עסקנים בכדי שיפשר בין שני אדמו"רים מפורסמים. רבינו ידע שבין שני האדמו"רים הללו אין מה לפשר כי מעולם לא היתה ביניהם מחלוקת וכל המחלוקת הינה בין החסידים, לכן ביקש מהם לא לעשות דבר. למחרת סיפר הרב מטשיבין על ביקורם של "מלאכי השלום", וסיפר שבהיותם אצלו נזכר בדבריו של הגאון רבי מרדכי בנט שפירש את דברי הגמ' "הרואה קדירה בחלום יצפה לשלום".

ולכאורה מה ענין קדירה לשלום? יש לומר קדירה מבדילה בין האש למים שבתוכה וכך שניהם חיים בשלום ואדרבה מועילים אחד לשני, שהרי האש מחממת את המים. אך כל זה כאשר ישנה אש, אבל כאשר האש אינה אלא עשן התוצאה תהיה סיר מפויח ומפוחם והמים לא יתבשלו.

כמו כן כאן, בין הצדיקים עצמם אין שום ויכוח והכל עשן, לכן אין מה לעשות שלום ביניהם. ("שר התורה")

זמן לא רב אחרי חג השבועות היתה מסתיימת שנת הלימודים בעיר אייזנשטט. רחוב היהודים היה מתרוקן מילדים, מפני שהילדים מהכפרים הסמוכים היו שבים לבתיהם. אך לפני כן היה עליהם למלא עוד תפקיד חשוב. עליהם לחפש ולמצוא את התולעת הראשונה בדובדבנים.

מי שהיה מביא את הדובדבן המתולע הראשון לרב היה מקבל מטבע עשרה כתרם. והגבאי מכריז ברחוב היהודים שמעכשו אסור לאכול דובדבנים אשר לא נפתחו ונבדקו קודם והם "אסורים כחזיר!"

זה היה קורה בדרך כלל בשבוע של פרשת קרח, ובפי העם היו אומרים שהתיבה ק'ר'ח' היא ראשי תיבות 'קירשען ביין חזיר'...

גם במטרסדורף, כאשר אחד מבני הקהילה מצא תולעת בדובדבן, היה מודיע זאת לרב, והרב שלח את שמש הקהילה להכריז ברחובות: "דובדבנים – אסור לאוכלם מבלי לפתוח ולבדוק אותם!" (שם תשס"ה)

פעם הלך אחד מגדולי דורנו בשכונת "מאה שערים" עם נכדו. על הקיר היתה תלויה מודעה בגנותו. שאל הנכד: 'סבא, האם אינך חושש מהמודעה?'

השיבו רבינו: "מה לי לחשוש מאנשים שיודעים להדפיס באותיות גדולות ואינם יודעים לקרוא את האותיות הקטנות..." ("נר לשולחן שבת" מפי נכדו יש"כ להרה"ג מ"ו)

השבוע חל יום הזכרון לגאון ישראל רבי חיים אלעזר ווקס "הרב מקאליש", בעל ה"נפש חיה", אוהב ארץ ישראל מופלא - נשיא "כולל פולין" עשרים שנה, עשה פעולות כבירות, ר"ח תמוז תרמ"ט.

הדברים הבאים הינם מתוך תולדותיו שנכתבו ע"י צאצאו, הרה"ח יהושע אייבשיץ: שמעתי מהגאון מטשיבין כי פעם בויכוח עם מתנגדיו פירש ה"נפש חיה" את הפסוק "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם" ואמר: דרך העולם שאדם מרומם ומנשא את חבריו וידידיו, אפילו כשהם בבחינת "חמורים". ואילו ביריביו הוא מרע ומתנקם, אומר משה רבינו אבל אני לא עשיתי כן: לא גידלתי את נחותי הדרגה, ויריבי לא עלבתי ופגעת. ("גנוזי אבות")

היה זה זמן של השכלה, ציונות, סוציאליזם, על רקע זה פרצו חדשים לבקרים סכסוכים, בין הרבנים שעמדו על משמרת הקודש לבין הפרנסים ובני הקהילה שלעיתים סטו מן הדרך. גדולתו בתורה, פקחותו וקסמו האישי קנו לו שם של "מכבה אש". כל אימת שפרצה אש מחלוקת באיזו עיר, הזעיקו את הרב מקאליש, והוא תמיד בא ברצון והשקיט את הרוחות. (שם)

"מכאן שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום." (רש"י ט"ז י"ב)

כאשר ניסה האדמו"ר ה"אמרי אמת" להשכין שלום בין שני רבנים חשובים מגדולי עולם. אמרו לו, רבי, הרי ידוע כי בשלש פעמים יש חזקה, ובמחלוקת זו כבר ניסו להשכין שלום יותר משלש פעמים ומה טעם יש להוסיף ולנסות!?

השיבם ה"אמרי אמת" על פי דברי רש"י בפרשה "מכאן שאין מחזיקים במחלוקת" שלגבי מחלוקת אין דין חזקה ותמיד צריכים להוסיף ולנסות! ("נר יהושע" לזכר הרה"ח אהרן יהושע גולדשמיד)

בריחתו של מרן הרב מפוניבז' מפני המחלוקת כל ימיו היתה קיצונית ממש - מעבר לכל מידה. פעם, בשהותו באנגליה בעיני הישיבה, פגע אחד בכבודו בצורה שלוחת רסן: ביזהו ברבים, עד שנזדעזעו כל הנוכחים.

רבני המקום רצו לנדות את האיש כדן. אך הרב הפציר בהם שלא יתבעו עלבוננו, ועיכב בעדם, לבל יעשו מאומה להעניש את המחוצף.

תמוה: תינח שמרוב ענוותנותו מוחל הוא על כבודו, אך מדוע זה כל כך בנפשו שלא יענישו את העברייין, שפגע בכבוד התורה?

השיב להם: "בבקשה מכם להבין את מצבי... ה"חפץ חיים" בשעתו אמר לי, אתה תהיה איש מצליח בכל אשר תעשה, בכל ממש, להוציא דבר אחד והוא: 'מחלוקת!' בדבר הזה אף פעם לא תראה הצלחה, ובשום אופן לא תצליח!" (הרב מפוניבז' ח"א)

פעם פרץ סכסוך חמור בעיר קשפיץ. ה"נפש חיה" בא ושמע את הצדדים. לבסוף יעץ לרב המקום כי למען השלום כדאי לו לוותר קצת לבני עדתו. אולם הרב נשאר בשלו, באשר לפי דעתו האמת היא לצידי וכי הוא הצודק...

"נכון" אמר ה"נפש חיה" "עם האמת תוכלו לעבור את כל העולם". נאחז הרב בדברים ואמר "הלא אלו הם דברי..."

הגיב ה"נפש חיה" בנחת ואמר: "כנראה שלא ירדתם לסוף דעתי, כוונתי שאם תעמדו על האמת שלכם ולא תוותרו כלל סופכם שתהיו נרדפים עד צוואר, ועם האמת שלכם ירדפו אתכם מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף העולם..." (אגוזי אבות")

בקהילות רבות בפולין, השתרש מנהג נפסד לכנות את משרתי הציבור ואת הרב בתוכם בכינוי הצורם והמעליב 'משועבדים'. נפשו העדינה סלדה מיחס מזלזל זה והוא נתן ביטוי לכך:

'מובא בקהלת' אשריך ארץ שמלכך בן חורים, ואינו מובן, וכי יכול להיות מלך שאינו בן חורין?! בזוהר מובא פסוק זה אודות רבי שמעון בר יוחאי שגילה סתרי תורה ולא ירא לאומרו, אף אנו נאמר בדרך זאת לפי העת והזמן: 'בן חורין הוא מי שאומר את דבריו בזקיפות קומה ולא ירא משום דבר!'

דנה מיום בואי לקאליש ושמעתי שמשמשי הקהילה נקראים 'משועבדים' וגם הרב נכלל בכלל המשועבדים שבקהילה, היה הדבר למורת רוחי, שהרי משועבד הוא עבד נכנע המחוייב לעשות כל אשר יצו עליו, לא כן הרב בקהילה שהוא מרא דאתרא וכל בני העיר משועבדים לשמוע בקולו כאשר הורגלתי בארץ מולדתי, אחר כך כאשר ראיתי את מנהגי הרב פה הבנתי כי אכן כן נכון לקרותו משועבד..."

(פתיחה לספר הדרשות)

בעת המחלוקת שהשתוללה בלינטשיץ נגד רבם המלבי"ם, ה"נפש חיה" בא להשקיט את אש המחלוקת, בשבת שם לב שהציבור לא מנשקים את ספר התורה בפה אלא נוגעים ביד בספר התורה ומנשקים את היד.

כשעלה לדבר ודרש מהם לחדול מהמחלוקת נגד רבם הגדול בעניקים, בין דבריו ביקש שישלמו את שכרו, אמר ה"נפש חיה": **"עולם הפוך ראיתי כאן בלינטשיץ,** בנוהג שבעולם מנשקים את ספר התורה בפה ואת השכר לרב משלמים ביד, ואילו כאן הפכתם את היוצרות, את ספר התורה אתם מנשקים ביד ואת שכרו של הרב אתם משלמים רק בפה..."

(אגוזי אבות")

הגאון רבי יצחק ידידיה פרנקל, רבה של ת"א, יליד לינטשיץ, העיר כי ה"נפש חיה" ביקר בלינטשיץ רק לאחר מותו של המלבי"ם. היה זה כאשר האנשים שהיה להם יד במחלוקת נענשו ומשפחות רבות נפגעו, החליטה קהילת לינטשיץ להביא בית דין של גדולי הדור שידונו בדינים כדי לסלק דיני שמים – אם יש דין למטה אין דין למעלה.

בין שלשת הרבנים אשר ישבו שבועיים ודנו היו הגאון מקוטנא וחתנו בעל ה"נפש חיה".

(שם)

ה"נפש חיה" תיעב את המזלזלים בכבודם של תלמידי חכמים ורדפם עד חורמה. בקאליש חי בנקאי עשיר בשם יעקב ממלוך, למדן מופלג שהכין ספר על הלכות ריבית, וגם קיבל הסכמה מה"נפש חיה" לספרו.

אך לאחר שנודע ל"נפש חיה" שהוא מזלזל בכבודם של חכמי ישראל, ואף התבטא שלא בכבוד על הרשב"א, שלח שליח לפיטרקוב, לבית הדפוס וסיכל את הוצאת הספר.

(שם)

הגאון רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה שנמנה על ידידיו, סבל רבות בהיותו רבה של סקרנביץ. כדי לשכך את אש המחלוקת אין ה"נפש חיה" כמנהגו לסקרנביץ, ובשבת דרש בהתלהבות על גדולתו של רבם ועל גודל העונש של המבזה תלמידי חכמים. וביקש שמהיום ואילך יטיבו דרכם ואז ימחל להם על הצער ועוגמת הנפש שגרמו לו, ואם לא מרה תהיה אחריתם... **מאז שקטה המחלוקת,** פרט לשלשה אברכים מופלגים בתורה שלא צייתו ועוד הגבירו את אש המחלוקת. ה"נפש חיה" הקפיד ואמר מה שאמר - הקפדתו פגעה בשלשתם רח"ל. (שם)

שבת פרשת קרח בירושלים לפני מאתיים וחמישים שנה

בשנת תקל"ג פרץ רעב כבד בירושלים, במשך חודש וחצי מתו כשלוש מאות נפש.

רבי ידידיה מרודוס ראה בזה עונש משמים: על מה אבדה עיר קדשנו, שיש בה ישיבות שעוסקים בתורה, אין לא הגנה עליהם התורה מן הפורענות, הרי צדיק ה' כי כל דרכיו משפט?

אלא שזה מחמת אותה מחלוקת שהיתה בירושלים זה שנים, אודות אותו אחד שעלה לתורה מבלי רשות, והיתה קטטה ופירוד לבבות ונעשו שתי כיתות ונשאר עד היום שנאת חנם ביניהם, והוכרחו קצת ת"ח לצאת מירושלים לחו"ל ונתמעטו הישיבות, ואין לך ביטול תורה גדול מזה!

(קידוש יידי"ד עמ' קי"ד)

את סיפור המעשה מביא באריכות ה"ראשון לציון" רבי רפאל מיוחס בשו"ת "מזבח אדמה", אנו נביא מעט מדבריו:

ביום רביעי של פרשת קרח, לאחר ששמעו רבני ירושלים בבירור שישנה כת המזומנת להתקוטט ולסתור את תקנותיהם ומנהגי בתי הדין, ולהתירם נגד רבני ופקידי ירושלים, תיקנו "הסכמה עצומה" ונתנו כח ביד פקיד העיר להענישם ולקונסם.

וביום שבת קודש פרשת קרח, ה' תמוז תקכ"ב, בעת קריאת התורה, על אף אותה "הסכמה עצומה", עלה אחד מאליו לתורה מבלי שיזמין אותו המקרא כפי המנהג וההסכמה...

"המסדר" שראהו עובר על ההסכמה, אמר לו: 'למה לא הודעת שאתה רוצה לעלות, הרי יודע ספר אתה ולא הייתי מעכב בך, הייתי מורה לחזן שיעלה אותך לתורה.'

והנה אחד המתפללים קרא לעברו: 'הי אתה, מה אתה רוצה ממנו, הרי הוא כבר עלה...'

אמר "המסדר": 'מתוקף תפקידי אני חייב לומר לו זאת. אמר לו האיש: 'וכי מה אתה שתצוה, מי אתה בכלל?!'

פקיד העיר ששהה בבית הכנסת כעס על הדברים הללו וגדלה המריבה עד מאוד.

קראו לרב העיר. ביקש הרב מ'העולה' לצאת ולעבור למנין הקטן בחדר הסמוך. הלה סירב, ונשבע בפני הרב שאינו יוצא, והוסיף בעזות: 'מה כבר יהיה, גם אם יקנסוני הכנתי ממון לשלם'. **כיון שכך אמר הפקיד** למשרתו שיביא את אנשי שר העיר. בין לבין הגיע משרת השר והמתין בפתח בית הכנסת...

כך החלה מסכת ארוכה ועצובה של קנסות, שוחד, מאסר ומריבות - 'במקום גילה ורינה של תורה נתנו מועצות ותגדל המחלוקת והקטטה! מחלוקת שאת סופה הנורא ראינו כבר בדברי רבי ידידיה מרודוס!'

(שו"ת "מזבח אדמה" ח"מ ב', "ירושלים בין החומות" עמ' ש)

"כל העדה כולם קדושים"

פעם ארע שה"כוכב מיעקב" לחם נגד אחד השוחטים בהרמילוב. המצב היה שתושבי העיר הבינו ותמכו במלחמתו, אולם כמעט כל נכבדי העיר היו לצידי של השוחט, שהיה מעשירי העיר.

שאלו אחד מרבני העיר הלא אין זה מכבודו של הרב שנכבדי העיר עומדים נגדו והרב נשאר עם ה"עמך"?!'

השיבו רבינו: דבר כזה כבר היה אצל קרח... שכינס מאתיים וחמישים ראשי סנהדרין ועם מי נשאר משה רבינו? אולם ראה מה היה בסופו של דבר...

(שר התורה")

מדי יום בחזרתו מבית המדרש נוהג היה ה"נפש חיה" להתעכב בדרך ולשוחח עם פשוטי העם על בעיותיהם, והיה מייעץ, מעודד ומנחם, וכשהיה צורך בעזרה כספית או שתדלנות היה עושה זאת. כך מדי יום חבורה של עגלונים, סבלים ובעלי מלאכה היו מלווים אותו בהערצה עד ביתו.

כאשר "חברת הסבלים" סידרו סיום כתיבת ספר תורה עבור המנין שלהם וחגגו את המאורע. הרב השתתף בשמחתם באופן יוצא מן הכלל. במשך שבוע ימים סידר על חשבוננו יום משתה ושמחה למזומנים חדשים כדרך שחוגגים "שבע ברכות".

כפי שכתב בעצמו: 'כאשר עשו החברה "שומרים לבוקר" סבלים - פה קאליש חינוך ספר תורה ושמחתי מאד עמהם... וכל בני החברה קיימו מצות 'כתבו לכם' וגם אנכי השתתפתי עמם.'

(נפש חיה" י"ד ע"ה)